

De mulle op het Hogeveld

*De molenaar is altijd wakker,
hij hoort het gekijf van boer en bakker,
hij ziet vaak op ons uit de hoogte neer,
toch is hij een gemoedelijk heer.*

Vroeger ging Vader meestal één keer in de wekke noa de mulle op het Hogeveld (Okkenbroek), met peerd en koare, en wij gingen wel eens mee. Vaak waren er nog wel één of twee boeren meer. Als je dan aan de beurt was, nam de mulder de zak met zoad op de rugge, en dan zette hij die op zo'n stoeltje die aan de balk bevestigd was. Dan nam hij het touw, waaraan een ijzeren strop bevestigd was. Dit zat weer aan een rondlopend "mullentouw" (molentouw) dat ongeveer vijf keer zo dik was als een gewoon touw en met dat rondlopende touw trok hij de zak naar boven, door het dubbele luik, dat vanzelf door de zak werd opgeduwd, en ook vanzelf weer sloot. Dan ging die verder door eenzelfde luik, tot de tweede verdieping waar de maalstoel stond. Daarna stort de mulder het zaad in een bak, die er voor zorgt dat de al maar draaiende molenstenen geregelde aanvoer krijgen. De zoevende en wentelende wieken laten de wiekenas met bovenwiel draaien. Daardoor wordt de bonkelaar aangedreven, en dan het spoorwiel, dat het rondsels van de steenspil in beweging brengt, en koning en bonkelaar draaien. De houten kamraderen grijpen in elkaar, en onder veel geruis en gepiep en geritsel en gekreun van al die feilloos in elkaar grijpende onderdelen brengen ze de bovenste zware molensteen (de looper) aan het draaien over de onderste steen, die legger wordt genoemd.

Beide stenen worden van tijd tot tijd gebild, dat wil zeggen voorzien van gleuven of inkervingen, waardoor het meel wegstroomt door kokers in de gereedstaande zakken.

Staat er weinig wind, en draait de as dus langzaam, dan moet de molenaar de afstand tussen looper en legger (maalstenen) iets vergroten, om er voor te zorgen dat het graan gelijkmatig fijngemalen wordt, hij heft dan de looper met behulp van een hefboom.

Als dan de zware molenstenen de rogge geplet hadden, dan stroomde het meel over het spiegelgladde hout van de trechter naar beneden op de meelzolder, waar het in de aangehaakte zak terecht kwam. Dit alles maakte een onvergetelijke indruk op mij, en het is mij of ik dit alles nog zo voor mij zie, en nog zo al dat geruis weer hoor binnen in de molen, als alle spanten en balken staan te kraken en te trillen. Het draaiende wiekenkruis met de klepperende zeilen maken wenteling na wenteling, en werpen hun schaduwen door de molenraampjes,

*De wieken draaien,
zwiepen en zwaaien,
en rond gaat de as,
nu langzaam, dan ras.*

Als de mulder wilde malen, deed hij eerst de vang van de as en werden de zeilen voor de wieken gespannen, en al naar gelang er veel wind was, half of in het geheel overspannen. Het gebeurde ook wel dat er dagenlang geen wind was en er niet kon worden gemalen, en dan moest de mulder later wel eens de gehele nacht malen om de schade in te halen.

*Mulder heb je niets te malen,
waarom staat je molen stil,
wil ik gauw wat koren halen,
ik haal wel wat, als je dat wil.
Neen mijn kind, er is geen wind,
als de wind maar gauw weer waait,
zorg ik dat mijn molen draait.*

Maar ook kon het wel eens te hard waaien bij een bui, zodat de molen de mulder de baas werd, en dan was het een oorverdovend lawaai in de molen. Dit mocht niet, want dan werd de as te warm, en dan had de mulder het druk om de vang erop te krijgen.

En zo had de mulder genoeg te doen, om te zorgen voor het meel voor de bakker en meel voor het vee. De molen op het Hoge Veld was een achtkantige bovenkruier. Dit kon men zien aan de staart, die van boven tot op de zwikstelling liep. De acht kanten zijn nu nog te zien aan de stenen onderbouw, die er nog altijd staat.

Ik zie het nog zo voor mij, met de mulder op de zwikstelling die rondom de molen net boven de stenen onderbouw liep, en gesteund werd door de schuine balken die in de stenen fundamente rusten.

De achtkantige vorm zette zich ook voort in het rieten dak tot aan de bovenste kap.

De molen is in 1852 gebouwd, en Grootvader (Marsman) had als een jongen van zo'n jaar of zestien het riet allemaal naar boven gedragen voor de rietdekkers.

In 1930 is de molen helaas afgebrand, maar toen waren de wieken er al af, en het mooie was er al af.

*O mulle, zag ik oe vleugels nog is in 't ronde goan;
of neet minder mooi, in de ruste stoan,
nooit zee ik de mulder wier op de zwikstelling stoan,
of un boer met de koare het mullenwegje op goan.*

De molen op het Hoge Veld stond er eerder als die in Dijkerhoek. Grootmoeder vertelde vaak dat als ze jong meisje, met de kruiwagen vanuit haar oudershuis (Moatman in Dijkerhoek) naar de molen van het Hoge Veld was gelopen, om een pakje meel op te halen.

Als er een sterfgeval in de buurt was, of als een van de klanten was overleden, of als er een begrafenisstoet langs kwam, dan zette de mulder de wieken in de rouwstand. Dat is niet de gewone rechte stand maar gekruist, in de halve stand.

Ik weet nog dat toen Grootvader en Grootmoeder in Holten op het oude kerkhof begraven werden en we langs Wansinksmolen op de Belt kwamen, dat Vader zei: "Wansink hef de mulle in de rouw stoan", want als teken van eerbied werd die altijd even stil gezet.

Het malen bestond vroeger hoofdzakelijk uit een pak voerrogge en een peksken bakrogge van de boeren, en wat mais malen, en lijn- of raapkoeken, deze werden altijd eerst stuk gebroken in de koekenbreker. Als men een pekske bakrogge naar de mulder bracht voor roggebrood, dan zorgde de mulder dat het in de bakkerij kwam, want Gerritsen had ook een bakkerij, waar zijn broer Jan bakker was. Vroeger was het heel gewoon, dat men een pekske rogge van de molen haalde met de kruiwagen of roggebrood ophaalde van de bakker, of vijftig lijnkoeken voor de beeste.

Ik herinner mij nog heel goed, dat vrouw Nekkers op Truu zoals dat plaatsje heette, steevast één keer in de week met de kruiwagen naar de molen ging, en ik zie haar nog zo lopen, met het bruine jakje en de witte muts. Nekkers zelf was dan meestal op daghuur.

Als de mulder aan het billen van de stenen was kon men dit al van verre horen, en ik weet nog goed dat Grootvader zei: "De mulder is an 't billen".

De mulder had naast de bakkerij en winkel ook nog een kleine boerderij. De boerenknecht die ze hadden moest dan ook met paard en wagen naar de stad, zaad en winkelwaren ophalen.

De oude mulder Graatsoom, was geboortig uit Zutphen en zou wel uit een molenaarsgeslacht zijn, want zijn broer was ook mulder, op de Zandbelt.

De kleinzoon Hein woont in een nieuw huis aan het molenwegje, waar ook het filiaal met maalderij staat.

Als ik nu langs het overblijfsel loop van wat eens de fiere molen van het Hoge Veld was, dan denk ik aan al diegenen die vroeger jaren hier naar de molen gingen, want ver uit de Achterhoek wat nu Nieuw Heeten is, kwamen ze hier naar toe, Vagevuur Bievang, Nieuwe Bievang en de Kleine Bromhaar, uit Espelo, van Willeme en Runneboom, Pasman en Meilink. Het wegje binnendoor heette nog lange jaren het mullendiekske.

En dan ging er nog lange jaren een mullenwegje op Heuverboer en Harmelink aan door Weversveld en Heuversveld. Die werd practisch alleen door de mullenboeren gebruikt.

De mulle was de plaats waar men elkaar nog eens ontmoette, en waar de nieuwtjes werden uitgewisseld. Dan zei men vaak: "Ik heb 't an de mulle e'heurd."

De eerste molenaar op het Hoge Veld was Nijendijk en na deze kwam Brooks. Die had nog al eens wat bij 't eene gehad, zoals ze dat vaak noemden. Zo had hij eens een weddenschap aangegaan, om een fles jenever (daar ging het meestal om) dat zijn ras (paard) sterker was dan acht man. Brooks zijn ras aan het ene eind van het touw, en de ploeg van acht man aan de andere kant. Eerst had de ploeg van acht gewonnen, maar toen had Brooks de zweep erover gelegd, en de ras was de sterkste.

Ook hadden ze bij storm gewed wie met de wanne (de wan) achter zich van de wind af kon lopen, en wie op de been bleef, die had gewonnen.

Brooks had ook een weddenschap gehad met de smid, die zou vijftientig greune (rauwe) eieren opeten. Omdat ze niet zoveel eieren hadden gehad, waren ze naar de Grote Schaes gegaan, en Nameuie had er stilletjes nog een paar bijgedaan. En de smid aan het eten. Hij had ze opgekregen, maar moest wel direct naar buiten. 's Avonds gaat Brooks met de wan naar de smid, en zegt tegen Miete: "Woar is de smid", en Miete zegt: "O, Frens ligt in bedde, wat zol det dan?" "O, ik wol ut ge.... ophalen." Zo zie je wel, dat het een rare snuiter was, maar zulke dingen daar hadden ze schik van.

Van dergelijke dingen hoort men niet meer, maar dit was vroeger vrijwel de enige vorm van vermaak.

Hiermee is een einde gekomen aan een stuk over de historie van het Hoge Veld, want met de bouw van de molen en muldershuis, dat in 1935 is afgebrand, en de smederij werd de grondslag gelegd van wat nu Okkenbroek is.

De molen op het Hoge Veld